

Cooperarea interinstituțională, limite și oportunități în relația cu beneficiarii

conf. univ. dr. Francisc TOBĂ

Universitatea „Spiru Haret”,
consilier la Garda Națională de Mediu, MMP
francisc@securitatenationala.ro

Abstract

The international security environment is more and more complex and one of the new issue of the field of security is environment crime wich is included in environment security spectrum. Dealing with new family of agression is more and more difficult and is a imperative for all institutions to rethinking the national framework and to rebuild the relations between the strategic decision bodies. The policy makers must understand the role played by the national intelligence capability in the decison process. The preventive approach must define the new way wich can use, in the proper manner, the potential of intelligence analysis of national intelligence community. The decision makers and the intelligence analysis expert must work very closely and promote the „need to know” approach in their relationship. They must have the same toolkits both in the concept field and operational actions.

Keywords: intelligence analysis, environmental crime, environmental security, decision process, institutional framework.

Introducere

Mediul actual de securitate se caracterizează prin emergența unor noi forme de agresiune, în marea lor majoritate nonmilitare, care sunt tot mai dificil de identificat și contracarat. Printre noile domenii care vizează securitatea unei națiuni, și nu numai, este și domeniul „securității mediului”.

Sfera securității mediului devine spațiul în care criminalitatea de mediu se manifestă în modalități tot mai subtile și agresive. Activitatea de impunere a legii în domeniul securității mediului impune o colaborare tot mai eficientă între agențiile specializate ale statului și comunitatea națională de informații.

Raportul Comisiei Brundtland (1987)¹ semnală faptul că există foarte puține amenințări mai severe la adresa păcii și supraviețuirii civilizației umane decât cele generate de efectul cumulativ și, de cele mai multe ori ireversibil, al degradării biosferei de care depinde existența umanității. Fostul secretar de stat al SUA, Colin Powell, afirma (2002)² că dezvoltarea durabilă este o problemă simultan de moralitate și umanitarism dar, în același timp, este un *imperativ de securitate*. Sărăcia, degradarea mediului și disperarea indivizilor sau a unor comunități umane întregi constituie factori distructivi ai societăților și națiunilor iar cumulara acestor factori pot destabiliza state și chiar regiuni întregi.

Gestionarea problematicei securității mediului, care devine una din componentele tot mai complexe ale securității unei națiuni, impune reconsiderarea problematicei cooperării interinstituționale între structurile informative, constituite în comunitatea de informații, și instituțiile administrației centrale cu atribuții în procesul de implementare a legislației în domeniul mediului natural. Această cooperare trebuie să vizeze identificarea timpurie a grupărilor organizate de criminalitate de mediu și să ofere analize de intelligence privind potențialitatea acestora precum și modalitățile cele mai performante de contracarare a activităților ilegale de către Garda Națională de Mediu, instituție cu atribuții de tip „law enforcement agency”.

Pentru ca această cooperarea să fie cât mai performantă se impune demararea unui proces reciproc de educație și pregătire profesională. Beneficiarii – decidenții din Garda Națională de Mediu – trebuie să fie familiarizați cu „ciclul de intelligence” și să obțină deprinderi, pe de o parte, privind elaborarea cerințelor operaționale și, pe de altă parte, să valorifice cu maxim de eficiență produsele de intelligence. În egală măsură analiștii

¹ <http://habitat.igc.org/open-gates/ocf-01.htm>

² http://www.un.org/jsummit/html/media_info/pressreleases_factsheets/unep_press_release_508.pdf

de intelligence trebuie să dețină o viziune de ansamblu a domeniului securității mediului și să realizeze produse de intelligence care să permită atât gestionarea stării actuale cât, mai ales, să fie prevenite eventualele dezvoltări ale activităților specifice criminalității de mediu.

În acest domeniu există un model relevant oferit de „Environmental Investigation Agency” (EIA)³, cu sedii în Londra și New York, care derulează activități sub acoperire pentru dezvoltarea activităților care se încadrează în sfera criminalității de mediu la nivel global. În Regatul Unit al Marii Britanii, Agenția de Mediu (Environment Agency) are un potențial semnificativ de foști ofițeri de intelligence care lucrează sub acoperire pentru gestionarea domeniului securității mediului. În conformitate cu raportul ministrului de interne britanic, în anul 2010 activitatea de management al deșeurilor a avut o piață neagră care a eludat fiscul britanic cu suma de 40 miliarde de lire sterline!

În „The Independent”⁴ din 01 noiembrie 2012 se afirmă că mafia câștigă anual 20 miliarde de euro prin transformarea sudului Italiei într-o zonă de deșeuri toxice. În anul 2010 au fost semnalate în Italia în jur de 31.000 de cazuri de crime la adresa mediului, din care 41% implicând dispunerea ilegală a deșeurilor și reciclarea cimentului.

Este evident că această problemă devine una de interes pentru fiecare națiune și vizează direct potențialul ei de dezvoltare durabilă.

Cooperarea interinstituțională, între comunitatea națională de informații și instituțiile cu atribuții în implementarea legii în sfera mediului, devine una din pârgurile cele mai eficiente în gestionarea problematicii securității mediului și, implicit, a securității naționale.

Premisele abordării

Într-o lucrare publicată recent, George Cristian Maior sublinia că „provocările acestui început de mileniu sunt multiple, de la valențele încă neînțelese pe deplin ale globalizării până la fațetele perverse ale unor noi amenințări la adresa statelor și indivizilor precum terorismul sau

³ <http://www.eia-international.org/>

⁴ <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/mafia-earning-euro20bn-from-umping-toxic-waste-2294720.html>

modificările ecologice”.⁵ *Demnă de reținut este ideea că directorul Serviciului Român de Informații plasează la același nivel terorismul cu modificările ecologice în paleta amenințările globale!*

În „Declarația de la Chicago”, urmare a summitului NATO din anul 2012, la pct. 53 se afirmă explicit: „constrângerile majore în domeniul mediului și al resurselor, printre care riscurile la adresa sănătății, schimbările climatice, deficitul de apă și nevoile crescânde de energie vor contribui, de asemenea, la conturarea mediului de securitate viitor în regiuni de interes pentru Alianță și au potențialul să afecteze semnificativ planificarea și operațiunile NATO”⁶.

În preambulul „Strategiei de Securitate Națională a României”⁷ (2007) președintele Traian Băsescu afirmă că „noua strategie de securitate reprezintă un demers major și este focalizată, din perspectiva finalității sale democratice, pe garantarea securității individului, a vieții sale și a familiei”. Documentul afirmă că „strategia vizează, totodată, securitatea energetică și alimentară, securitatea transporturilor și a infrastructurii, securitatea sănătății publice, sanitară, ecologică și culturală, securitatea financiară, informatică și informațională”.

La o analiză mai atentă, putem afirma că o majoritate semnificativă a dimensiunilor securității naționale – energetică, alimentară, infrastructură, sănătate publică, sanitară, ecologică și financiară – sunt într-o corelare determinantă cu domeniul mediului natural, adică cu ceea ce noi numim „securitatea mediului”.

Securitate energetică este direct dependentă de potențialul și modalitatea de valorificare a resurselor naturale, securitatea alimentară este într-o corelare fundamentală atât cu condițiile climatice (tot mai severe și impredictibile) cât mai ales cu susținerea unei agriculturi de mare performanță, securitatea infrastructurii nu poate eluda cea mai importantă componentă (vitală în cele mai multe cazuri) a infrastructurii unei națiuni: ecosistemele și biodiversitatea!

⁵ George Cristian Maior – „INCERTITUDINE. Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI” – Editura RAO International Publishing Company, 2009, p. 165.

⁶ <http://www.presidency.ro/static/Declaratie%20Chicago%20RO%20final.pdf>

⁷ www.presidency.ro

Serviciile ecosistemelor⁸, includ printre altele, următoarele sfere:

- pădurile, ca servicii naturale pentru controlul eroziunii și al inundațiilor precum și rolul lor în sistemele climatice;
- apa proaspătă din zonele umede și zonele de inundare, ca habitat, zonă de reîncărcare pentru apa freatică, zonele acvifere, zone tampon pentru inundații, filtre și zone de oxigenare pentru contaminări;
- ecosistemele marine, ca habitate esențiale pentru pești, pentru apărare naturală împotriva eroziunii costale, ca rezervoare pentru diversitatea biologică și rolul jucat în menținerea ciclurilor globale geochimice, incluzând sistemul climatic global;
- regiunile polare, ca valori esențiale pentru mediul natural global și sistemul climatic global.

Sistemele naturale includ ecosistemele principale precum și componentele individuale precum cele fizice, chimice și biologice. În conformitate cu secțiunea 2 din World Conservation Strategy (1980)⁹ au fost identificate trei sisteme vitale de suport existențial: agricultura, pădurile și apa proaspătă împreună cu zonele de coastă.

Dacă vom analiza, din această perspectivă, situația României vom constata – în baza informațiilor oficiale – că atât agricultura cât și defrișările ilegale au adus statul român într-o gravă stare de insecuritate. Vitalitatea „sistemelor naturale suport” a ajuns la praguri critice, afectând semnificativ (cazul defrișărilor) și potențialul resurselor naționale de securitate.

În raportul „*Ecosistemele și bunăstarea umană – sinteze privind biodiversitatea*” realizat de Millenium Assessment Raport¹⁰ se afirmă că **„biodiversitatea contribuie la securitate, reziliența, relațiile sociale, sănătate și libertatea opțiunilor și acțiunilor”**. Domeniile cu impact fundamental în sfera pierderilor biodiversității îl constituie modificările habitatelor (precum modificarea utilizării pământului, modificările fizice ale râurilor, reducerea barierelor de corali și avarierea mediului oceanic din

⁸ Draft International Covenant on Environment and Development – Environmental Policy and Law Paper nr. 31 rev. 3, 2010, p. 83.

⁹ <http://data.iucn.org/dbtw-wpd/edocs/WCS-004.pdf>

¹⁰ www.maweb.org – editat de World Resources Institute, Washington, D. C., 2005.

cauza pescuitului), modificările climatice, invazia speciilor străine, supraexploatarea și poluarea.

Pentru protejarea potențialului ecosistemelor a fost avansat un nou concept: **jurisprudența Pământului**. În cadrul acestui concept, comunitatea Pământului are drepturi fundamentale pe care cadrul legal actual al omenirii trebuie să-l includă. Un pas semnificativ în acest sens l-a realizat Ecuadorul care a inclus în Constituția sa (2008) următoarea afirmație: „*Natura, unde viața se reproduce și există, are dreptul la existență proprie, să persiste, să se mențină și să-și regenereze cichurile vitale, structurile, funcțiile și procesele evolutive*” precum și „*fiecare persoană, comunitate și națiune trebuie să recunoască drepturile Naturii în fața instituțiilor publice*”.¹¹

Sănătatea publică și sanitară este direct determinată de calitatea mediului înțglobant iar securitatea financiară este afectată de modalitatea în care resursele naturale – mai ales fondul forestier – sunt valorificate iar produsele finale au o mare valoare adăugată.

Bruce Babbit, fost secretar pentru Afaceri Interne al SUA (1993-2001) și actual președinte al Consiliului de Directori al Fondului Mondial pentru Viață Sălbatică, afirma că „dacă vrei să trimiți o țară pe drumul dezastrului, principala resursă de care ai nevoie nu e petrolul, aurul sau diamantele, ci altceva puțin mai prozaic – pomii” și „Banca Mondială apreciază că veniturile și resursele pierdute costă anual circa zece miliarde de dolari – de opt ori cantitatea de ajutoare oferită pentru managementul sustenabil al pădurilor”.¹² La ora actuală este recunoscut public că din fondul forestier al României dispar zilnic 3 ha de pădure!

Defrișările contribuie cu 20% din emisiile de bioxid de carbon întrucât în fiecare minut, la nivel global, dispar 20 ha de pădure și cel puțin 4,4 milioane de copaci sunt tăiați zilnic. Mai mult de 80% din biodiversitate se află în pădurile tropicale iar mai mult de 30% din toate speciile cunoscute vor dispărea înainte de finalul acestui secol din cauza modificărilor climatice.¹³ În America Latină și Caraibe în intervalul 1990-2005 au fost tăiate 64 milioane de hectare de pădure!

¹¹ www.asambleaconstituyente.gov.ec/documentos/constitucion_de_bolsillo.pdf, p. 52.

¹² Foreign Policy Romania, iulie/august 2010, p. 58.

¹³ Ahmed Djoughlaf – *The Role of Ecosystem Services in Sustainable Development – Achieving Sustainable Development and Promoting Development Cooperation*, United Nations, New York, 2008, p. 182.

Capitalul natural – ecosistemele, biodiversitatea și resursele naturale – stau la baza economiilor, a societăților și a fiecărui individ în parte. Valoarea acestuia este de cele mai multe ori neglijată sau parțial conștientizată și irosim „moștenirea naturală” fără a înțelege valoarea ei sau ce pierdem în realitate.

Fiecare țară deține o „moștenire naturală” specifică, rațiune pentru care trebuie identificate soluțiile cele mai favorabile. România, nu numai din rațiuni de securitate (problema resurselor de securitate nu este abordată în nici un document strategic), trebuie să reconsidere modalitatea în care gestionează resursele naturale orientându-se spre eficientizarea utilizării serviciilor ecosistemelor. Diversitatea formelor de relief care determină diversitatea ecosistemelor, deținerea unui sol considerat printre cele mai fertile din Europa (chiar dacă proprietarii nu sunt români) și potențialul eco-turistic trebuie să fie privite atât ca resurse pentru dezvoltarea durabilă cât și ca resurse vitale pentru prezervarea securității națiunii.

Viitoarele conflicte, așa cum susțin tot mai mulți analiști, vor fi generate de accesul la resursele oferite de mediul natural. Rolul instituțiilor guvernamentale este de a promova procesele care permit evaluarea potențialului serviciilor ecosistemelor și maximizarea valorificării acestora în beneficiul întregii națiuni. Dreptul constituțional la proprietate trebuie pus în balanță, de către decidenții strategici, cu dreptul fiecărui român la un mediu sănătos și un nivel de bunăstare decent.

Cooperarea interinstituțională în sfera securității mediului

Premisele abordării au avut scopul de a developa, parțial dar relevant, glisarea tot mai accentuată a problematicii securității naționale spre domeniul mediului natural și nevoia conceptualizării atât a domeniului securității mediului cât și a locului și rolului principalilor actori în procesele de gestionare a acestui domeniu.

În majoritatea cazurilor, serviciile de informații admit că la baza analizelor de intelligence stau informațiile primare din surse deschise (open sources), ca atare invocarea, uneori, a caracterului clasificat al analizelor este ușor forțată. Realitatea a demonstrat, și la nivelul decidenților autohtoni, că marea problemă o constituie valorificarea produselor de intelligence.

Cooperarea interinstituțională, în valorificarea produselor de intelligence, trebuie să vizeze atât analizele care se referă la orizonturile strategice cât și analizele care identifică emergența unor vulnerabilități sau riscuri la adresa securității mediului. Ele trebuie să se înscrie în spiritul „Strategiei de Securitate Națională a României” care promovează abordările pro-active, care susțin profilaxia în contrast cu terapia.

Principalii actori în cadrul cooperării interinstituționale în sfera securității mediului și al valorificării analizelor de intelligence sunt, pe de o parte, structurile care aparțin comunității naționale de informații și, pe de altă parte, instituțiile cu atribuții în domeniul impunerii legislației, așa cum este și Garda Națională de Mediu.

Comunitatea Națională de Informații trebuie să adapteze procesul de analiză de intelligence la noile vulnerabilități, la noile cerințe operaționale, prin identificarea unor noi concepte operaționale, metodologii de culegere și diseminarea a analizelor și prin realizarea unor noi arhitecturi instituționale în relațiile cu beneficiarii.

Analistii de intelligence trebuie să participe la procesul educațional al decidenților care sunt beneficiarii legali ai produselor de intelligence. Ei trebuie să adapteze „ciclul de intelligence” la specificul domeniului securității mediului și să promoveze constant relații operaționale cu beneficiarii legali. Existența unor bucle de feedback, care să permită upgradarea calității ciclului de intelligence, este obligatorie. Beneficiarii trebuie să valorifice activitatea analiștilor de intelligence și să-și asume (o modificare, în acest sens, a cadrului legal actual este necesară în opinia mea) definirea cerințelor operaționale a planului de culegere de informații. Volatilitatea mediului politic, corelat cu fluctuația extrem de mare a demnitarilor din instituțiile administrației centrale, constituie un impediment serios în realizarea dezideratelor prezentate mai sus.

Beneficiarii legali ar trebui să urmeze cursuri minime care să le permită înțelegerea domeniului de intelligence și să conștientizeze că structurile din comunitatea națională de informații sunt structuri de suport decizional, care au ca finalitate susținerea proceselor de elaborare a unor decizii performante în sfera securității mediului.

Cooperarea interinstituțională trebuie să devină unul din instrumentele cele mai eficiente în activitatea de impunere a legii în

domeniul mediului iar structurile din cadrul comunității naționale de informații împreună cu agențiile guvernamentale cu responsabilități în acest domeniu au obligația de a identifica cele mai performante modalități de realizarea atât a ciclului de intelligence – cu accent pe analiza de intelligence – cât și a valorificării oportune și eficiente a produselor de către beneficiarii legali.

Securitatea mediului devine tot mai mult una din dimensiunile vitale ale securității unei națiuni iar gestionarea acestui domeniu obligă reconsiderări semnificative a modalităților de cooperare interinstituțională. Responsabilizarea decidenților, prin asimilarea cunoștințelor specifice celor două domenii, securitatea mediului și analiza de intelligence, constituie una din premisele favorabile potențării performanței acestei cooperări interinstituționale.

Bibliografie

1. Ahmed, Djoughlaf (2008) – *The Role of Ecosystem Services in Sustainable Development – Achieving Sustainable Development and Promoting Development Cooperation*, United Nations, New York, p. 182.
2. George, Cristian Maior (2009) – *INCERTITUDINE. Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI* – Editura RAO International Publishing Company, 2009, p. 165.
3. Draft International Covenant on Environment and Development – Environmental Policy and Law Paper nr.31 rev.3, 2010, p. 83.
4. Foreign Policy Romania, iulie/august 2010, p. 58.

Surse Internet

1. www.asambleaconstituyente.gov.ec/documentos/constitucion_de_bolsillo.pdf, p. 52.
2. www.maweb.org – editat de World Resources Institute, Washington, D.C., 2005.
3. <http://data.iucn.org/dbtw-wpd/edocs/WCS-004.pdf>.

4. www.presidency.ro.
5. <http://www.presidency.ro/static/Declaratie%20Chicago%20RO%20final.pdf>.
6. <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/mafia-earning-euro20bn-from-dumping-toxic-waste-2294720.html>
7. <http://www.eia-international.org/>
8. http://www.un.org/jsummit/html/media_info/pressreleases_factsheets/unep_press_release_508.pdf
9. <http://habitat.igc.org/open-gates/ocf-01.htm>